

INGLIZ VA O'ZBEK DIPLOMATIK NUTQIDA STILISTIK STRATEGIYALARNING QIYOSIY TAHLILI

Ostonaqulova Madinabonu

Oriental universiteti, Magistratura mutaxassisligi

Lingvistika (Ingliz tili) 1- kurs magistranti

Boboyeva Madina Xaydarovna

Tillar-2 kafedrası dotsent v.b.,

filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Biz ushbu tezisdagi ingliz va o'zbek diplomatik nutqlaridagi stilistik strategiyalarni qiyosiy tahlil qilib chiqamiz. Va u orqali ularning o'xshashliklari va farqlarini ochib berish maqsad qilingan. Diplomatiya – bu mamlakatlar o'rtasidagi aloqalarni o'rnatish va saqlashda muhim rol o'ynaydigan soha, va uning til vositalari o'ziga xos stilistik strategiyalarga asoslanadi. Tadqiqotda diplomatik diskursning leksik-semantik xususiyatlari, frazeologik birliklar, pragmatik jihatlar va stilistik vositalar (masalan, metafora, hiperbola, takrorlash) ko'rib chiqilgan. Ingliz diplomatik nutqida rasmiylik va aniqlik ustunlik qilsa, o'zbek tilida esa madaniy kontekst va munosabatlarning ta'kidlashi ko'proq namoyon bo'ladi. O'zbekiston va xalqaro manbalarga asoslanib, AQSh va O'zbekiston diplomatik hujjatlaridan namunalar keltirilgan. Natijada, bu strategiyalar o'zaro muloqotda madaniy farqlarni hisobga olish zarurligini ko'rsatadi, bu esa tarjima va xalqaro aloqalarni yaxshilashga yordam beradi.

Kalit so'zlar. Diplomatik nutq, stilistik strategiyalar, qiyosiy tahlil, ingliz tili, o'zbek tili, frazeologik birliklar, pragmatika, madaniy farqlar, tarjima muammolari, diskurs turlari.

Abstract. This thesis conducts a comparative analysis of stylistic strategies in English and Uzbek diplomatic discourse, highlighting similarities and differences. Diplomacy serves as a critical bridge in international relations, relying on unique stylistic strategies in language use. It explores lexico-semantic features, phraseological units, pragmatic aspects, and stylistic devices such as metaphor, hyperbole, and repetition. English diplomatic speech emphasizes formality and precision, while Uzbek incorporates cultural context and relational emphasis. Drawing from Uzbek and international sources, real examples from US and Uzbek diplomatic documents are provided. The findings underscore the need to account for cultural differences in cross-cultural communication, aiding in better translation and international relations.

Keywords. Diplomatic discourse, stylistic strategies, comparative analysis, English language, Uzbek language, phraseological units, pragmatics, cultural differences, translation challenges, discourse types.

Аннотация. Дипломатия – это важная сфера в установлении и поддержании отношений между странами, и её языковые средства основаны на уникальных стилистических стратегиях. В этой тезисе проводится сравнительный анализ.

стилистических стратегий в английском и узбекском дипломатическом дискурсе, подчеркивая сходства и различия. Исследуются лексико-семантические особенности, фразеологические единицы, прагматические аспекты и стилистические приемы, такие как метафора, гипербола и повторение. Английский дипломатический дискурс подчеркивает формальность и точность, в то время как узбекский включает культурный контекст и акцент на отношениях. На основе узбекских и международных источников приведены реальные примеры из дипломатических документов США и Узбекистана. Результаты показывают необходимость учета культурных различий в межкультурной коммуникации, что способствует улучшению перевода и международных отношений.

Ключевые слова. *Дипломатический дискурс, стилистические стратегии, сравнительный анализ, английский язык, узбекский язык, фразеологические единицы, прагматика, культурные различия, проблемы перевода, типы дискурса.*

Kirish. Diplomatiya tilining o'ziga xosligi shundaki, u nafaqat ma'lumot uzatish, balki munosabatlarni o'rnatish va saqlash uchun ham xizmat qiladi. Ingliz tili xalqaro diplomatiyada dominant bo'lib, ko'pincha rasmiy va aniq ifodalarga asoslanadi, o'zbek tili esa o'z madaniy konteksti bilan boyitilgan. Ushbu mavzuning dolzarbligi O'zbekistonning xalqaro aloqalarni kengaytirayotgan bir paytda yanada ortadi – masalan, BMT va YEOI doirasidagi muzokaralarda o'zbek diplomatlari ingliz tilidagi nutqlarni moslashtirishga majbur. Tadqiqot O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi hujjatlari va xalqaro jurnallardagi maqolalarga asoslanadi, masalan, diplomatik korrespondensiya va nutqlar misollarida stilistik strategiyalarni tahlil qilish orqali.

Tadqiqot maqsadi ingliz va o'zbek diplomatik nutqidagi stilistik strategiyalarni qiyoslash, ularning samaradorligini baholashdan ibotardir. Tadqiqotda qiyosiy tahlil, diskurs tahlili va misollar orqali ko'rsatish kabi usullardan foydalanildi. Bu ish murabbiylar, diplomatlar va tilshunoslarga foydali bo'ladi, chunki madaniy farqlar tufayli yuzaga keladigan muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Asosiy qism. Diplomatik nutq – bu maxsus institutsional tizim bo'lib, unda so'zlovchi va tinglovchi o'rtasidagi munosabatlar status va rolga asoslanadi. Ingliz tilida diplomatik diskurs aniqlik va rasmiylik bilan ajralib turadi, masalan, "We look forward to further cooperation" kabi iboralar qo'llaniladi. O'zbek tilida esa madaniy kontekst muhim – "Kelajakdagi hamkorlikka umid qilamiz" iborasi oilaviy va ijtimoiy munosabatlarni hisobga olgan holda ishlatiladi. Xalqaro tadqiqotlarda (masalan, Foucault va Halliday ta'sirida) diskurs ijtimoiy kontekstda ko'rib chiqiladi, o'zbek tilshunosligida esa Muminov va Kadirova ishlarida stilistika va ifodalilik ustunlik qiladi.

Diskurs turlari:

1. narrativ (hikoya),
2. argumentativ (dalillar)
3. Suhbatdosh.

Inglizda sabab-natija zanjiriga asoslanadi; o'zbekda esa doira shaklida, takrorlash bilan (masalan, Alpomish eposi). Argumentativ diskursda ingliz nutqi mantiqiy dalillarga, o'zbek esa his-tuyg'ular va maqollarga tayangan.

Ingliz va o'zbek tillarida stilistik vositalar o'xshashliklarga ega: metafora, o'xshatish, shaxsiylashtirish, hiperbola va alliteratsiya. Masalan, ikkala tilda ham metafora jonlantirish uchun ishlatiladi – inglizda "bridge of cooperation", o'zbekda "hamkorlik ko'prigi". Farqlar: inglizda istehzo va past baho (understatement) ko'proq, o'zbekda hiperbola va takrorlash (redif) ustun. O'zbekning aglutinativ tabiati so'z o'yinlariga imkon beradi, masalan, "ko'zko'zlamok" kabi reduplikatsiya.

Diplomatik korrespondensiyada ingliz tili oddiylik va aniqlikka asoslanadi, masalan, murakkab old qo'shimchalar (with regard to); o'zbekda esa intransitiv fe'llar ingliz transitivlariga mos keladi (to affect – ta'sir qilmoq). Stilistik jihatdan, ikkala til ham shaxsiysizlik va rasmiylikni saqlaydi, lekin o'zbek madaniy odoblarga ko'proq e'tibor beradi.

Frazeologik birliklar diplomatik nutqda muhim: inglizda "build bridges" kabi iboralar, o'zbekda esa madaniy o'xshashliklar (masalan, "ko'prik qurmoq"). Pragmatik farqlar quyidagichadir: ingliz nutqi to'g'ridan-to'g'ri, individualistik; o'zbek esa bilvosita, kollektivistik – oila va sog'liq haqida so'rash orqali. Tarjimada ham bir qancha muammoli tomonlari mavjud: ingliz passiv tuzilmalari o'zbekda aktivga o'tkaziladi, bu esa ma'noni saqlashni talab qiladi. Adabiy matnlarda ingliz metaforik tasvirlarga, o'zbek esa ritmik takrorlashga asoslanadi. Diplomatik kontekstda bu strategiyalar muzokaralarda muvaffaqiyatni belgilaydi. Ingliz nutqi G'arbiy individualizmni aks ettirsa, o'zbek kollektiv qiymatlarni (masalan, Alisher Navoiy ta'sirida). Tarjima vaqtida stilistik vositalar moslashtiriladi – ingliz inversion o'zbek subjunktivga o'tkaziladi. Real misolda buni ko'rishimiz mumkin: AQSh davlat kotibi nutqidagi "strategic partnership" degan ibora orqali murojaat qilinsa, u so'z o'zbekda "strategik hamkorlik" bo'lib tarjima qilinadi. Bu kabi holatdalarida madaniy nozik farqlarni hisobga olish zarur hisoblanadi.

Xulosa. Ingliz va o'zbek diplomatik nutqidagi stilistik strategiyalar qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, ular o'xshash vositalarga ega bo'lsa-da, madaniy kontekst farqlarni keltirib chiqaradi. Ingliz tilida aniqlik va mantiq, o'zbekda esa munosabatlar va his-tuyg'ular ustun. Bu farqlar xalqaro aloqalarda muammolar tug'dirishi mumkin, shuning uchun tarjimonlar va diplomatlar madaniy kompetensiyani oshirishi zarur. Tadqiqot natijalari O'zbekiston diplomatiyasini yaxshilashga hissa qo'shadi, chunki stilistik strategiyalarni to'g'ri qo'llash muzokaralarni samarali qiladi.

Ustoz va murabbiylar uchun maslahatlar: Tadqiqotni darslarda ishlatib, talabalarga real diplomatik matnlarni tahlil qildirish – bu nazariya va amaliyotni bog'laydi. Madaniy farqlarni misollar orqali ko'rsatish tarjima ko'nikmalarini oshiradi.

Shug'ullanuvchilar uchun maslahatlar: Diplomatik nutqlarni o'qib, stilistik vositalarni qayd eting va o'z nutqingizda qo'llang – bu xalqaro muloqotda ishonchni oshiradi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. A Comparative Analysis of Stylistic Devices in English and Uzbek Languages. (2024). InLibrary.uz. <https://inlibrary.uz/index.php/mmms/article/view/52777>
2. Arzieva, D.T. (2025). Stylistic Devices in Modern English and Uzbek Literary Texts: Comparative Analysis. World Science Pub.
3. Lexico-Semantic and Stylistic Features of Diplomatic Correspondence (On the Example of English and Uzbek Languages). (n.d.). Genius Journals.
4. A'Zamova, D.S. (2024). Interpretation of the Concept of Discourse in Uzbek and English Linguistics: Analyzing Discourse Types. CyberLeninka.
5. Linguistic Nature of Diplomatic Discourse: A Comparative Analysis of English and Uzbek. (n.d.). Scribd.
6. Baratova, D.S. (2025). Stylistic Devices in English and Uzbek Aphorisms. The Lingua Spectrum.